

Populärvetenskaplig rapport

Syftet med studien var att SLU/AEM i samarbete med SCB genomföra en omfattande enkät- och intervjuundersökning om olycksfall i jord- och skogsbruk 2013 på motsvarande sätt som genomfördes 2004 och 1987 för att 1) få färsk och tillförlitlig statistik över inträffade olycksfall inom sektorn, 2) studera olycksutvecklingen genom att jämföra med resultat från de tidigare studierna och 3) få underlag för att kunna utvärdera den nationella kraftsamling som genomförts med syfte att förebygga skador inom sektorn.

Studien genomfördes med en postenkät till ett stratifierat urval om 6000 lantbruksföretag från lantbruksregistret (63 000 företag) samt telefonintervjuer med de företag som redovisat olycksfall 2013.

Postenkäten bestod av tre dubbelsidiga blad med totalt 21 frågor. Den viktigaste frågan gällde om det förekommit några olycksfall på företaget under 2013. Olycksfallen rapporterades per verksamhet, dvs. för jordbruk, trädgårdsodling, kombinerat jord- och skogsbruk samt för annan närliggande näringsverksamhet. Telefonintervjuerna avsåg ytterligare 11 frågor för respektive olycksfall på företaget.

Totalt besvarade 3 379 företag (56%) postenkäten.

Resultaten uppräknades genom viktning och skattning av de svarande till hela populationen (63 000 företag) och alltså inte bara de svarande.

Det beräknades inträffa ca 4400 olycksfall på jordbruksföretagen 2013 (varav 66% inom jordbruket, 18% på jordbruksföretag med skogsbruk och 14% i annan närliggande verksamhet). Detta är en minskning med ca 12% jämfört med studien 2004 då det inträffade ca 5000 olycksfall. Inom det "renodlade" jordbruket beräknades minskningen vara 22%. Skillnaderna är inte statistiskt säkerställda men är ändå så pass stora att vi har relativt goda skäl att tro att det rör sig om en faktisk minskning. Tar man hänsyn till det minskade arbetsbehovet i jordbruket eller minskningen av antalet jordbruksföretag sedan 2004 så har antalet olycksfall inte minskat.

Denna studie visar att mörkertalet för olyckor i lantbruket fortfarande är mycket stort då endast 7% av olycksfallen 2013 framkommer i den officiella arbetsskadestatistiken. Motsvarande för 2004 var 8%.

Det är till stor del jordbruksföretag med djurproduktion som drabbas av olycksfall, 57% 2013 respektive 71% 2004. 2004 var andelen högst (30%) på företag med mjölkproduktion. 2013 hade motsvarande andel minskat till 18%. Detta innebär en statistisk säkerställd minskning av antal olycksfall på mjölkföretag från 1538 år 2004 till 738 år 2013. Samtidigt har antalet mjölkgårdar minskat vilket medförde att under 2013 drabbades 17% av alla kvarvarande gårdar med mjölkproduktion av ett eller flera olycksfall. Motsvarande för 2004 var 15%.

74% av olycksfallen år 2013 och 84% år 2004 drabbade män. Minskningen är inte signifikant.

55% av de olycksdrabbade 2013 var över 55 år gamla jämfört med 46% år 2004. 28% var 65 år eller äldre 2013 jämfört med 7% 2004. Ökningen är signifikant.

Vanligaste skadehändelser 2013 och 2004 var djurrelaterade (djurspark mm) (27% vs. 30%) följt av fallolyckor (21% vs 25%), träffad av föremål i rörelse (15% vs. 10%) och maskin/fordonsolyckor (10% vs. 16%).

21% av de företag där det inträffat olycksfall 2013 har haft någon form av arbetsmiljörådgivning, främst genom "Säkert Bondförnuft" (16%), medan 10% av de företag där det inte inträffat olycksfall har haft arbetsmiljörådgivning.

67% av de företag där det inträffat olycksfall 2013 har vidtagit förebyggande åtgärder under 2011,

2012 eller 2013, främst genom att ha åtgärdat någon brist (33%) samt ökad användning av skyddsutrustning (31%). Motsvarande har 53% av de företag där det inte inträffat olycksfall vidtagit förebyggande åtgärder, främst genom att ha använt skyddsutrustning (40%) och åtgärdat någon brist (18%).

Resultaten från studien kommer fortlöpande att förmedlas i form av bl.a. en SLU-rapport, seminarium i Alnarp, presentation på hemsida, konferenser och inom utbildning samt genom vetenskaplig publicering.